

len plicht tot
arth steeds be-
het beste geval
vorden gewaar-
tijd met het
staat."

le belijdenis als
n gezien, is er
tussen Barth
voor het besef
de Gods Woord,
tussen Barth
immers: de H.
tenslotte niet
fungeeren.
altijd het sym-
bij de gerefor-
leerende
le situatie nog
eoretisch, maar
len, zegt Barth,
andere paral-
nkathechis-
ake als: leer,
met belijde-
catechismi zelf
ogmatiek en
zoek en leer.
or de "leerende
echter de dog-
de dogmatiek
inning op, die
het antwoord
zich meer op
e.
an elkaar af te
at bij hem weer
ek"; maar een
ta bewust-voor-
uige leer.
voorden zelf de
dan is de be-
concrete functie
slechts die van
e zelf aan een
lig naamwoord
altijd te veel
steungrond ont-
meerd" spreekt
afgeleide norm
doch altijd te
nog altijd aan
i die daar hier
ou eerder in de
"genormeerde
an een "norm"
ch altijd nog te
enzen door het
gerundivum "te
ch zelfs zóó de
paste eer geven,
dit.
den gedachten-
oen hij schreef,
immers ook die
eschiedenis" is
i" geschiedenis
betrokken wor-
e bijbel spreekt.
"beneden-" en
ellende gebracht
aatsten tijd, en
is de Hemel?"
K. S.

n". (II.)

Prof. Hepp een
persoonsbegrip
eenzijdig is,
en "aanvulling"
openbaren".
heol. Tijdschrift
"eenzijdig" hier
te bedoelen, dat
e natuur" eigen
an opmerkt: "Ik
die 'algemeen-
een abstractie;
aliteit van
tur zou op
Prof. Ridderbos'
1 Mei j.l., onder

t in zijn laatste
Vollenhoven en
zich bevindt op
gelijk ik onlangs
genoemde hoog-
de christologie
Prof. Ridderbos
ligt in de lijn
nt bij een dwa-
den te meer, om
op de wijze, die
p, dat het por-
ons iets daar-
at, hetwelk aan
tijd der concilies

de onderstelling gevormd heeft van de in dien tijd val-
lende uitspraken.¹⁾ Feitelijk is daarmee genoeg gezegd
ter ondersteuning van onze bewering, dat om een
enkel term we elkaar niet mogen veroordeelen, hoe-
zeer ook overigens eenheid van terminologie uit een
oogpunt van gemakkelijk verkeer wenschelijk blijft.

Wie z'n eigen nieuwmodisch persoonsbegrip onwille-
keurig „inleest" in de uitspraken der vroegere theolo-
gen en kerkvergaderingen, leest allicht veel te haastig
en komt onwillekeurig tot fouten.

Zoo schijnt dezen keer Prof. Hepp het gevaar der
overhaasting niet geheel ontgaan.

Op blz. 28 b.v. beroept hij zich op de „Synopsis", een
bekend gereformeerd leerboek. Prof. Hepp verheugt
zich, dat in dit leerboek letterlijk het woord „anhypo-
statisch" voorkomt; deze Griekse term is dan dikwijls
vertaald door „onpersoonlijk". En dan schrijft hij
letterlijk:

„De Synopsis... spreekt met ronde woorden: de
Zoon nam de onpersoonlijke menselijke NATUUR
aan."

Eveneens:

„In de beroemde Gereformeerde dogmatiek, de
Synopsis, wordt verklaard, dat de Zoon van God, de
tweede eeuwige Persoon, heeft aangenomen niet een
prae-existenten persoon, maar de anhypostaton (onper-
soonlijke) menselijke NATUUR."

Het spijt me wel, maar Prof. Hepp heeft hier toch
te vlug gelezen. De „ronde woorden", waar het op aan-
komt, staan althans in mijn uitgave niet.²⁾

De Synopsis zegt niet: „de Zoon nam de onper-
soonlijke menselijke NATUUR aan".

Doch, als we ons strikt beperken tot wat er staat,
dan lezen we: „de Zoon nam een anhypostatischen
PERSONA aan".³⁾ Het woord „NATUUR", dat Prof.
Hepp hier leest, staat in den bewusten volzin niet. Voor
onze latijn kennende lezers neem ik in een noot de
heele passage op.³⁾

Wie nu eenmaal zijn oogen open heeft voor deze be-
grijpelijke overhaasting van Prof. Hepp, die zal ook
onmiddellijk inzien, dat hij het griekse woord „anhypo-
statisch" niet vertaalt zooals het bij strikte objec-
tieveit bedachtzaam zou zijn geweest; in de vertaling
legt Prof. Hepp onwillekeurig weer zijn eigen gedach-
ten. Hij merkt op, dat „anhypostatisch" door de Synop-
sis wordt verduidelijkt met de omschrijvende woorden:
„proprie hypostaseos seu substantiae expertem", en
vertaalt dan deze laatste latijnsche woorden als volgt:
„ontbloot van een eigen persoon". Maar dat is weer
een onbedoelde begunstiging van eigen gevoel. Want
er staat niet meer, dan dat die aangenomen (geassu-
meerde) anhypostatische persoon een eigen hypostase of
substantie mist; hij bestaat niet op zichzelf,⁴⁾ gelijk
hij ook niet „klaar lag" (prae-existent). Een geassu-
meerde persoon is het dus; maar hij heeft geen eigen
substantie; een opmerking, die blijkbaar tegen Nesto-
rius gericht is; Nestorius toch leerde, dat er twee per-
sonen waren, zooals er ook twee naturen waren, en
noemde de eenheid der twee niet hypostatisch, doch
parastatisch⁵⁾; een eenheid door assistentie.

Men kan dus niet zonder meer verklaren: wie den
term „onpersoonlijk" of „anhypostatos" bezwaarlijk
vindt, glijdt den afgrond in. Het feit reeds, dat „anhypo-
statisch" en „anhypostatisch" ettelijke malen naast
elkaar gebruikt zijn, maant tot groote voorzichtigheid.⁶⁾
En de omstandigheid, dat onder „persoon" in den tijd
der concilies alsmede der klassieke gereformeerde

1) Zie de hieronder volgende noten.

2) Ik gebruik de editie-Bavinck. Tot mijn spijt kan ik
hedenavond (Woensdag) geen andere uitgave bemachtigen; ver-
gelijken met andere edities is me dus onmogelijk.

„Aanmemen" (assumere) is in de oude gereformeerde dog-
matieken (A. Marck, de Moor, en ettelijke anderen (ook de
Synopsis, 239) bedoeld als weergave van Hebr. 2:16: Hij
neemt het zaad Abrahams aan (niet de engelen). Prof. Gros-
beide (Komm. Hebr.) verwerpt deze exegese; vgl. Prof. Greij-
dams' dissertatie.

3) Modus porro quo Filius Dei unigenitus factus est caro,
est per immediatam unionem personae Filii Dei ad humanam
naturam, seu assumptionem humanae naturae, in unam eandem-
que personam, Phil. 2, 7; Hebr. 2, 16. Ita ut Filius Dei secunda
S. S. Trinitatis aeterna persona, non personam praeeistentem,
sed *divinorum* propriae hypostaseos seu substantiae exper-
tem, jam inde a conceptionis momento assumpsit in personae
unitatem, eamque sibi propriam effecerit, adeoque caro illa
extra Filium Dei substantiam non habuit, sed in eo existat,
subsistat et ab eo gestetur et sustentetur. Ieder ziet dadelijk,
dat men de Synopsis een onverklaarbare grammatische stroef-
heid zou moeten opdringen, om hier te lezen: „niet een prae-
existenten persoon, MAAR de anhypostatische MENSCH-
LIJKE NATUUR". Achter „expertem" kan, leest men voor
den voet op wat er staat, niet gedacht worden: „naturam
humanam", maar „personam". De eeuwige tweede Persoon —
aldus de Synopsis — nam niet een vóór-bestaanden persoon aan,
doch een anhypostatischen.

4) Vgl. Synopsis, blz. 62: „*hypostase*" kan zoowel voor
redelijke als onredelijke substanties gebruikt worden; „per-
soon" evenwel doorgaans alleen voor redelijke. Een „persoon"
in een individuele substantie of natuur, redelijk, op zichzelf
bestaande, door eigen onmededeelbaar kenmerk reëel van an-
dere onderscheiden.

5) Vgl. Synopsis, 248; de Moor in het vervolg der hieronder
te noemen plaatsen.

6) Men lette op de volgende passage uit B. de Moor:

In Incarnatione hac explicanda maxime recepta est vox
Assumptio vel *Assumptio* Naturae humanae, quae potissimum
petitur 1. ex Philipp. II, 7, ... et 2. ex Hebr. II, 16, ...
Scilicet *Antiquiores Theologi* satis constanter verba haec ex-
ponunt de ipsa Incarnatione ex Semine Abrahami; reperiunt
hic... Unionis Naturarum modum, Filio Dei assumente in
Unionem Personalem humanam Naturam, quae ipsa sic susten-
tata est simul *divinorum* et *humanorum* (Bernh. de Moor,
Commentarius Perpetuus in Joh. Marckii Comp., Pars III,
Lugdunum Bat., 1765, p. 765).

Ook op deze uitspraak (uit een geheel ander verband):

Sufficit, si agnoscamus, Humanam Christi Naturam esse
Adjunctum inseparabile & *divinorum* Personae adorandae...
(de Moor, 832).

theologie heel iets anders werd verstaan dan Prof.
Hepp thans voorslaat,⁷⁾ maant evenzeer tot uiterste
bedachtzaamheid. Want indien Prof. Hepp's persoons-
begrip een anderen inhoud heeft dan bij de klassieken,
dan heeft óók het woord „anhypostatisch" in zijn mond
een andere beteekenis dan bij hen.

We zullen daarmee vrede kunnen hebben. Als we dan
elkaar maar in vrede laten, zoolang niet de afwijking
van de belijdenis apert is of dreigend.

K. S.

Naschrift. Na verzending der copie had ik nog
gelegenheid tot inzage van de 1e en de 3e editie der
Synopsis (1625—1642). Zakelijke verschillen zijn niet
aan te treffen. Wel viel het me op, dat in de editie
van 1625 achter anhypostaton een komma staat, die
in de 3e editie en ook in die van Bavinck ontbreekt.
Door deze komma wordt de bedoeling nog duidelijker.

Tusschen interventie en non-interventie! (I.)

Den „Open Brief" van Dr H. Steen, waaraan ik verleden
week reeds enkele woorden wijdde, mocht ik inmiddels
ontvangen; verleden week, Donderdagavond. Er zijn twee
redenen, die mij verhinderen, voor mijn antwoord even-
eens den vorm van een open brief te kiezen; over de
eerste mag ik, zonder verlof van Dr H. Steen geen mede-
deeling doen, wijl ik dan uit particuliere gesprekken
klappen moest; en tot het vragen van verlof ontbreekt
mij elke lust, gezien de tweede reden, die in enkele
uitdrukkingen van zijn open brief ligt, zoo in de buurt
van „u wist beter".

We zullen derhalve zoo kort mogelijk bescheid geven
terwille van de lezers, die zich voor het geval interes-
seeren mochten. Uit respect voor hen wilde ik aanvan-
kelijk dit antwoord in een afzonderlijke bijlage geven;
men behoeft dan niet te klagen, dat de gewone gang
van ons blad erdoor wordt verstoord. Waar ik evenwel
geen enkele noodzaak zie, om op de weinig zaakrijke
en grootendeels reeds lang geleden weerlegde bewering-
en van Dr Steen met brede vertoogen te antwoorden,
kunnen we de zaak wel in een paar artikeltjes afdoen.

a) Van bl. 1 en 2, eerste gedeelte, neemt Dr Steen aan,
dat ik het in alle dingen met hem eens ben. Dat laten
we dus maar gaan.

b) Op bl. 2 begint de schrijver met wat ik nu lang-
zamerhand wat „zeuren" ga noemen. Hij constateert, dat
ons blad „een niet gering aandeel heeft in de door ons al-
len betreunde polemiek dezer dagen". Bedoelt hij daarmee,
dat wij op de kwesties ingaan, die anderen aan de
orde stellen, en die zij, door aanbieding van
een recensie-exemplaar, gelijk ook door hun waarschu-
wing „erger dan vóór Assen", ons allen VERZOEKEN
te behandelen, dan heb ik er vrede mee. Maar moet het
dienen, om weer eens een balletje op te werpen over de
wijze van polemieken, dan wordt het als moment in den
hedendaagschen strijd weer één van die ongelukkige par-
tijdigheidsblijken, die me alleen maar interesseeren, in-
zoverre ze door anderen worden aangegrepen om de
gedachten der menschen af te leiden.

En dat het zóó staat in het geval van Dr Steen, is
duidelijk. Waar haalt hij den moed vandaan, mij te
vragen, of ik niet met b.v. Prof. Kuyper kan samen-
werken? Wie geeft hem het recht, zulke nonsens neer
te schrijven? Heeft niet ieder kunnen lezen, hoe ik met
Prof. Kuyper in eenzelfde synodale commissie heb ge-
zeten? En heeft daar de samenwerking ooit iets mijner-
zijds zich in den weg zien leggen? Dr Kaajan pree-
st publiek in Utr. Kerkbode. Ik beschouw dergelijke vragen
als leelijke lasterpraat. Is het gebrek aan samenwer-
king, als men antwoord geeft op bedenkingen? En
onjuistheden weerlegt?

„Men" — d.w.z. de menschen, die bij dergelijke looze be-
weringen maar dadelijk „ja" knikken, verleggen weer
de accenten, en keeren de zaken weer ondersteboven.
Heel de polemieken der laatste dagen is geopend door de
hoogleraren Kuyper en Hepp. En midden in de door hen
gewilde discussies komt Dr Steen vertellen, dat het an-
dersom is.....

Als een heele groep menschen wordt bejegend met
termen als „oorspronkelijkheidsziek", „baardeloze kna-
pen", als een ander in de Heraut persoonlijk beleedigd
wordt door uit de lucht gegrepen beschuldigingen, die
na ruim een half jaar nóg niet worden hersteld, als weer
een ander door Prof. Hepp „dilettant" genoemd wordt,
al kan hij menigen geleerde aan, dan moeten zij, die dat
in bescherming nemen, maar liever niet over „De Re-
formatie" spreken; dit blad weet zich van dergelijke
persmanieren vrij. En aan algemeene verzuchtingen
hebben we niets.

c) Op bl. 3 merkt Dr Steen op, dat in veel gevallen
men wel van mij hoort, waarom ik een bepaalde mee-
ning afwijs, maar niet, hoe ik zelf erover denk. Voor-
zoover deze opmerking algemeen bedoeld mocht zijn,
ziet ze erg veel over het hoofd; en acht ik het volmaakt
overbodig, een lijstje van thetische verhandelingen over
te leggen aan het publiek, terwille van Dr H. Steen.
En voorzover ze op den strijd van den laatsten tijd ziet,
acht ik deze uiting weer onzakelijk. Als in de dagen van
Assen over het paradijsverhaal getwist wordt, mag dan
niemand meespreken, tenzij hij een thetische beschou-
wing over Genesis 1—3 geeft? Dan was Assen nooit
gekomen. Bovendien, wie weet het substantiebegrip van
Prof. Hepp? Wie zijn persoonsbegrip? Wie zijn kerkbe-
grip? Niettemin viel hij zijn collega's aan in verband

7) *Cavillantur tanquam Nestorianismo affine, quod... Et
cum Persona vulgo definitur, quod sit Substantia rationalis,
per se subsistens, non sustentata ab alio, nec pars alterius: id
quod negatur de *divinorum*, recte affirmatur de *humanorum*;
jam vero Sustentari ab alio negatur de *divinorum* (idem 773).
Zie ook Synopsis: persoon is: substantia ratione praedita, ut
2 Cor. 1, 11.*

(Zie vervolg op blz. 318.)

De Ontsluiting van Het Verbond.

Twee blinde venten op den weg. Bedelaars!
Oppervlakkig beschouwd: toonbeelden van el-
lende.

Was u echter naast ze gaan zitten en had u
gezegd: Menschen, wat ben jullie ellendig! tien
tegen één, dat zij geprotesteerd hadden. Want een
mensch wil niet ellendig wezen!

Zij hadden misschien gezegd: Melaatsch, dat is
erg, of geraakt, dat is erg! Maar ik ben altijd in
de buitenlucht en ik scharrel mijn eigen kostje
op. Ik loop nergens tegen aan. Ik hoor best, scherp
zelfs en ik ben muzikaal!

In onzen tijd zouden zij gezegd hebben: ik geniet
veel van de radio en ben bestuurslid van de
Blindenvereniging, ik lees Braille-schrift!

Och, een mensch kan helaas overal tegen! Tegen
de crisis, terwijl vroeger de menschen bidstonden
belegden, als er één droge zomer was. Tegen den
oorlog: waar blijft de geloofskreet: O, God, be-
keer de volken toch! Wij hebben wel oog voor het
valsche pacifisme, maar weinig oog voor het
zondig pessimisme.

Wij kunnen zelfs tegen de zonde. Wij zeggen:
wij zijn zondaren, zooals wij constateeren: twee-
maal twee is vier. En er staat immers zulk een
prachtige Satz over het klein beginsel der aller-
heiligsten in onze belijdenis! Heere, vergeeft U
het maar weer... ik doe het wel weer!

Er is gebrek aan ellende. Wij passen ons aan,
wij kunnen er tegen!

Twee blinde venten op den weg. Bedelaars!

Maar zij hebben het Woord gehoord van den
Zone Davids. Van de ontsluiting van het Verbond.

De Heilige Geest is nedergedaald uit den hemel
en is bij deze twee mannen gaan zitten op den
stoffigen weg, lange dagen in de blakerende zon!
De Heilige Geest heeft tot die mannen gezegd:
O, wat ben jullie ellendig!

Toen zijn ze gaan zien, zien met hun ziel, gaan
zien hun ellende in het licht van Gods Verbond.
Dat Verbond, dat maar niet alleen spreekt van
het leven na den dood, dat maar niet alleen
spreekt van de ziel, maar dat omvat heel den
mensch en gansch het leven.

Toen zijn deze beide mannen gaan schreeuwen:
O, wat zijn wij ellendig, ontfém u onzer!

Toen zijn zij gaan belijden: Heere, Zone Davids!
Heere, wij zijn van U! Zone Davids, ontsluit ons
Gods Verbond!

Twee blinde venten op den weg, bedelaars!

De Heiland roept hen en vraagt: Wat wilt gij dat
Ik u doe?

Als het óns gevraagd was?

Hadden wij dan misschien geantwoord: Heere,
dat ik in den hemel mag komen? Dit leven is toch
niets!

Dan was de Heiland bedroefd verder gegaan.
Hij is niet bereid alleen de Heiland van ons
uiterste uurtje te zijn! Hij wil ons leven, onze
gansche persoon. Hij wil de Heiland zijn van ons
op onzen examendag, onze Verlosser op den stra-
lenden morgen van onze jonge liefde, onze Chris-
tus in de spanning van ons zakenleven, onze
Losser als wij de garven van den steun gebukt
oprapen achter de maaiers. Veilig in Jezus' armen,
niet maar als wij liggen op het sterfbed, maar
als wij woelen op het harde bed van den man
met de sloopende levenstaak en van de vrouw
met de mierende zorgen. Hij wil de Christus zijn
bij de kabinetsformatie en op de V. U. dagen.

Ach, er is niet maar een theologie van den
Verborgenen God! Er is een kerkpraktijk en een
levenspraktijk, waarin God altijd veraf is en waar
de Heiland de centrale plaats niet in heeft.

De Gezegende Meester vraagt ook óns: Wat wilt
gij dat Ik u doe? Zal Ik u van uw twijfel ver-
lossen? Gij zult dan wat minder interessant wezen,
maar gij zult gelukkig zijn!

Zal ik u de overwinning geven over uw
karakterzonden?

Gij hebt zulk een slordigen wandel, Mijn kind,
gij komt zoo ongeregeld in Mijn huis en zoo slor-
dig aan Mijn Verbondsdisch, zal Ik dat ver-
anderen?

Mijn discipel, er is een grootsche roeping voor
u in dit leven, Mijn koninkrijk komt met geweld!
Er moeten mannen en vrouwen zijn, die van Mij
getuigen in de wereld, overal! Die in het geloof
worstelen om de ontsluiting van Gods Verbond.
Zal Ik u tot zoo'n discipel maken?

Wat wilt gij dat Ik u doe?

Twee blinde venten op den weg. Bedelaars!

Maar zij schreeuwden hun ellende uit en be-
leden den Christus.

Niet den Christus van het heilig avontuur, Die
misschien komt.

Maar den Christus van het Verbond, Die nabij is.

Hun werden de oogen geopend en zij volgden
Hem.

N. B.